

РЕШЕНИЕ

№ 218

гр. Варна, 27.06.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД – ВАРНА, III СЪСТАВ, в публично заседание на седми юни през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Георги Йовчев

Членове: Николина П. Дамянова
Даниела Ил. Писарова

при участието на секретаря Десислава Ив. Шинева Чипева
като разгледа докладваното от Георги Йовчев Въззивно търговско дело № 20233001000225 по описа за 2023 година

Производството е образувано по въззивна жалба на „КАРИМА“ ЕООД, със седалище гр.Добрич срещу решение №114/02.12.2022 г. по т.д.209/2021 г. по описа на ОС - Добрич, в частта с която са отхвърлени предявените от въззивника срещу ТПК „ЕДИНСТВО“, със седалище с.Тянево, област Добрич, искове с правно основание чл.92 от ЗЗД, за разликата над 6 600 лв. до 19 800 лв., претендирана като неустойка по чл.7.2 от договор за покупко-продажба на царевица от 16.04.2021 г., ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на предявяване на иска – 22.12.2021 г. до окончателното ѝ изплащане и с правно основание чл.82 вр. чл.79 от ЗЗД за заплащане на сумата от 32 000 лв., претендирана като обезщетение за претърпяна загуба, представляваща разлика в цената между договорената с ответника по договор за покупко-продажба на царевица от 16.04.2021 г. и тази, платена от ищеца за заместващи количества, ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на предявяване на иска – 22.12.2021 г. до окончателното ѝ изплащане.

Във въззивната жалба се сочат допуснати нарушения при постановяване на решението, изразяващи се в противоречие с материалния закон и необосновани изводи. Твърди, че не са налице основания за прогласяване на частична нищожност на клаузата за поради противоречие с добрите, тъй като уговорката не нарушава принципа за равнопоставеност и отговаря на основните си функции да обезпечи кредитора и да санкционира длъжника. Излага, че по делото е безспорно установено, че след разваляне на договора по вина на продавача, купувачът след 31.10.21 г. е закупил царевица реколта 2021 г. от други доставчици на по-високи цени.

Насрещната страна ТПК „ЕДИНСТВО“, със седалище с.Тянево, област Добрич, не е подала писмен отговор.

Постъпила е и въззивна жалба от ТПК „ЕДИНСТВО“, със седалище с.Тянево, област Добрич срещу решение №114/02.12.2022 г. по т.д.209/2021 г. по описа на ОС - Добрич, в частта с която въззивникът е осъден да заплати на „КАРИМА“ ЕООД, със седалище гр.Добрич, сумата от 6 600 лв., представляваща неустойка по чл.7.2 от договор за покупко-

продажба на царевица от 16.04.2021 г., ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на предявяване на иска – 22.12.2021 г. до окончателното ѝ изплащане.

Във въззивната жалба се сочат допуснати нарушения при постановяване на решението, изразяващи се в противоречие с материалния закон, необосновани изводи и допуснати процесуални нарушения. Твърди се, че клаузата за компенсаторна неустойка е изцяло нищожна поради противоречие с добрите нрави, поради което искът по чл.92 от ЗЗД, следва да се отхвърли изцяло.

Насрещната страна „КАРИМА“ ЕООД, със седалище гр.Добрич, не е подала писмен отговор.

За да се произнесе, съдът съобрази следното:

Пред ДОС са предявени иски с правно основание чл.92 от ЗЗД и чл.323 от ТЗ вр. чл.82 от ЗЗД, за заплащане на сумата от 19 800 лв., претендирана като неустойка съгласно чл. 7.2 по договор за покупко-продажба на царевица от 16.04.2021 г. и сумата от 32 000 лв., претендирана като обезщетение за претърпени вреди в резултат на разваляне на договора по вина на ответника, представляваща разлика в цената по договора от 16.04.2021 г. и цената, платена от ищеца за заместващи количества царевица реколта 2021 г. Претендира се и законната лихва върху главниците, считано от датата на предявяване на иска – 22.12.2021 г. до окончателното им изплащане. Варненският апелативен съд, с оглед наведените оплаквания и след преценка на събраните доказателства, приема за установено от фактическа и правна страна следното:

Решението на първоинстанционния съд съдържа реквизитите по чл. 236 ГПК и е действително, произнасянето съответства на предявеното искане и правото на иск е надлежно упражнено, поради което производството и решението са допустими.

Съгласно чл.269 от ГПК въззивният съд се произнася служебно по валидността на решението, а по допустимостта – в обжалваната му част. По отношение на неправилността на първоинстанционния съдебен акт, съобразно разпореждането на чл.269, ал.1 изр.второ ГПК, въззивният съд е ограничен от посочените в жалбата оплаквания.

Не се спори, а и от представените по делото писмени доказателства се установява, че на 16.04.2021 г., страните са сключили писмен договор за покупко-продажба на царевица, реколта 2021 г., по силата на който ТПК „ЕДИНСТВО“, със седалище с.Тянево, в качеството на продавач, се е задължил да прехвърли на „КАРИМА“ ЕООД, със седалище гр.Добрич, в качеството на купувач, собствеността върху 200 тона царевица срещу заплащане на цена от 330 лв. на тон, платима в срок от два дни преди доставката, която е следвало да бъде извършена в периода 20.09.2021 г. – 30.10.2021 г. В чл. 7.2. от договора страните са уговорили, че при развалянето на договора поради неизпълнение на задълженията на продавача да прехвърли на купувача собствеността върху 200 МТ царевица-реколта 2021 г., продавачът дължи на купувача неустойка в размер на 30 % от стойността. Съобразно чл.7.4. от договора, неустойката по чл. 7.2. не изключва правото на купувача да претендира обезщетение за всички претърпени вреди и пропуснати ползи, представляващи пряка и/или косвена последица от неизпълнението на задълженията и/или забавата на продавача. Установява се, че на 07.10.2021 г., купувачът е отправил до продавача писмена покана за изпълнение на договора, като върху лицевата част, с ръкописен текст, представляващият купувача е заявил, че поради повишаване на цените на царевицата, не е съгласен със сделката. Същото становище е изразено и в нарочно изпратена молба изх.N4/14.10.2021 г., подписана от председателя на ТПК „ЕДИНСТВО“, в която същият е заявил, че отказва да изпълни договора, в случай, че цената не бъде предоговорена.

Няма спор, че в предвидения в договора срок, продавачът не е предал на купувача

уговореното количество стока, а видно от заключението по извършената ССЧЕ, от произведените от кооперацията през стопанската 2020/2021 г. - 352.380 МТ царевица, 327.380 МТ са продадени на „АГРОРЕЗЕРВ ТРЕЙД“ ЕООД на цена 430.00 лв./т. След изтичане на крайната дата за доставка, купувачът е отправил до продавача писмена покана за плащане на дължимата неустойка по чл.7.2. от договора и за обезщетение за претърпени загуби по чл.7.4. от договора, към която е приложена проформа-фактура № 35/08.11.2021 г. за плащането на процесните суми, но документите са били върнати в цялост от ответника с препоръчана пратка. От заключението на вещото лице по извършената в първоинстанционното производство ССЧЕ се установява, че в периода 01.10.2021 г. – 23.11.2021 г., „КАРИМА“ ЕООД е закупило от свободния пазар 854.460 МТ царевица реколта 2021 г., при средна цена 423.20 лв./т., за периода 01.11.2021 г. – 23.11.2021 г. – 5 016.74 МТ царевица – реколта 2021 г. при средна цена 452.20 лв./т. или общо за целия период – 11 870.930 МТ царевица – реколта 2021 г. при средна цена 441.95 лв./т., като средната цена на стоката е варирила в диапазон 335 лв./т. – 490.00 лв./

Задължението за заплащане на неустойка се намира в тясна функционална връзка със задължението, което обезпечава - зависи от него и е акцесорно спрямо него. За да се дължи неустойката, следва да са налице изискуемите от закона предпоставки - тя да е била договорена от страните, кредиторът да е изправна страна и да е налице виновно неизпълнение на задължението от страна на длъжника.

От събраните по делото доказателства може да се направи обоснования извод, че между страните е възникнало валидно правоотношение по договора за търговска продажба, в който страните са уговорили неустоечна клауза за пълно неизпълнение от страна на продавача. Липсата на дължимата престация от страна на продавача в предвидените срокове е породила правото на купувача да развали договора, което последния е упражнил след изтичане на крайния срок за изпълнение, с изпратената нарочна показна за плащане на неустойка и обезщетение за вреди.

Неустойката, като несамостоятелно, акцесорно съглашение между страните има за предназначение да обезщети изправната страна по договора от виновното неизпълнение на произтичащо от него задължение от другата страна.

Наведеното в отговора на исковата молба възражение за нищожност на неустойката поради противоречие с добрите нрави, тъй като неустойката излиза извън пределите на присъщите и обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции, съдът намира за неоснователно. Съобразно разясненията дадени в тълкувателно решение №1/15.06.2010 г. по тълк.дело № 1/2009 г. на ОСТК, не е нищожна клауза за неустойка в приватизационните и търговските договори, уговорена без краен предел или без фиксиран срок, до който тя може да се начислява. Нищожна поради накърняване на добрите нрави е клауза за неустойка, уговорена извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции.

Добрите нрави са морални норми, на които законът е придал правно значение, защото правната последица от тяхното нарушаване е приравнена с тази на противоречието на договора със закона (чл. 26, ал.1 ЗЗД). Добрите нрави не са писани, систематизирани и конкретизирани правила, а съществуват като общи принципи или произтичат от тях, като за спазването им при иск за присъждане на неустойка съдът следи служебно. Един от тези принципи е принципът на справедливостта, който в гражданските и търговските правоотношения изисква да се закриля и защитава всеки признат от закона интерес. Условията и предпоставките за нищожност на клаузата за неустойка произтичат от нейните функции, както и от принципа за справедливост в гражданските и търговските правоотношения.

Преценката за нищожност на неустойката поради накърняване на добрите нрави следва да се прави за всеки конкретен случай към момента на сключване на договора, а не към последващ момент, като могат да бъдат използвани някои от следните примерно

изброени критерии: естеството им на парични или на непарични и размерът на задълженията, изпълнението на които се обезпечава с неустойка; дали изпълнението на задължението е обезпечено с други правни способности-поръчителство, залог, ипотека и др.; вид на уговорената неустойка (компенсаторна или мораторна) и вида на неизпълнение на задължението – съществено или за незначителна негова част; съотношението между размера на уговорената неустойка и очакваните от неизпълнение на задължението вреди. При конкретната преценка за нищожност на неустойката могат да се използват и други критерии, като се вземат предвид конкретните факти и обстоятелства за всеки отделен случай. Неустойката следва да се приеме за нищожна, ако единствената цел, за която е уговорена, излиза извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции. Прекомерността на неустойката сама по себе си не я прави нищожна, а същата е нищожна когато размера и формирането излизат извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции, а целта и е несправедливо обогатяване. В практиката си ВКС приема, че нищожна например е неустойка, която надвишава уговорения размер на основното задължение, тогава когато договорът възлага едностранно или по явно неравностоен начин отговорността за евентуално неизпълнение, тогава когато е нарушен принципа на свободното договаряне, когато в нарушение на принципа на баланс и равнопоставеност между страните се уговаря неустойка за неизпълнение само на едната страна.

Съдът намира, че в случая предвидената неустойка не противоречи на добрите нрави и не нарушава принципа на равнопоставеност, тъй като отговаря на основните си функции да обезпечи кредитора и да санкционира длъжника. Уговорената неустойка има компенсаторен характер, размерът е по-малък от 1/3 от основаното задължение по договора, като страните не са обезпечили изпълнението на задължението с други правни способности.

С оглед на гореизложеното, съдът намира, че уговорената между страните неустойка не противоречи на добрите нрави, поради което клаузата не е нищожна.

Ето защо, решението в частта, с която искът с правно основание чл.92 от ЗЗД е отхвърлен за разликата над 6 600 лв. до 19 800 лв., претендирана като неустойка по чл.7.2 от договор за покупко-продажба на царевица от 16.04.2021 г., ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на предявяване на иска – 22.12.2021 г. до окончателното ѝ изплащане, следва да се отмени, като вместо него се постанови друго, с което искът по чл.92 от ЗЗД, се уважи изцяло.

Съгласно чл.92, ал.1, предл.1 от ЗЗД, неустойката обезпечава изпълнението на задължението и служи като обезщетение за вредите от неизпълнението, без да е нужно те да се доказват. Според предл. второ, кредиторът може да иска обезщетение и за по-големи вреди, т. е. кредиторът може да търси обезщетение за вредите от неизпълнението, чийто размер не се покрива от неустойката. Когато кредиторът е доказал по общия ред, че те превишават договорения ѝ размер, дължимата неустойка се приспада от обезщетението за вреди. Ако поради липса на някоя от предпоставките неустойка не се дължи, по аргумент на по-силното основание не се дължи и обезщетение за вреди над размера на неустойката, доколкото те се претендират за неизпълнение на едно и също задължение. Вредите, представляващи неблагоприятните последици от неизпълнението, които засягат защитени блага на кредитора, са не само основание за отговорността на длъжника, но определят и размера на тази отговорност. При неустойката настъпването на вредата е предположено, а размерът е определен от страните в договора. При обезщетението по чл. 86, ал. 1, изр. 1 ЗЗД вредата също е предположена, а размерът е определен от законодателя. На обезщетяване по чл. 82 ЗЗД подлежат вреди, чието настъпване и размер следва да е доказано. Независимо от посочените различия законодателят е предвидил обезщетяване на "по-големите вреди", което сочи, че нормата следва да се тълкува в смисъл на вреди, надвишаващи по размер договорената неустойка, а не и досежно основаниято за настъпването им - предположено или подлежащо на доказване. Следователно обезщетението по чл.82 ЗЗД, ако надхвърля договорната неустойка, би представлявало по-голяма вреда за кредитора по чл. 92, ал. 1, изр. 2 ЗЗД.

Безспорно от събраните по делото доказателства се установява, че след изтичане на

крайния срок за доставка 31.10.2021 г. и разваляне на договора поради неизпълнение задълженията на продавача, купувачът е закупил царевица реколта 2021 г. от други производители на по-високи цени, което покрива изцяло фактическия състав на чл.323 от ТЗ. И двете страни по спора, като търговци осъществяващи дейността си в съответния бранш са знаели, че цената на царевичата ще се покачва след м.април 2021 г., поради което достоверно се явява твърдението на ищеца, че е бил принуден да изкупи нужните му количества царевица на по-високата цена поради неизпълнение на задълженията на ответника да му ги достави на договорената през м.април 2021 г. по-ниска цена. Според ищеца, тези вреди се изразяват в разликата в цената между договорената с ответника – 330 лв/тон и тази, на която е закупена заместваща договора престация, която ищецът оценява на 490 лева/тон, съобразно представената като доказателство фактура N 225/03.11.2021 г.

Съдът намира, че размерът на вредите следва да бъде изчислен за периода след крайната дата на падежа 31.10.2021 г. и оправената покана за плащане на неустойката, когато вече не е имало съмнение, че договорът няма да бъде изпълнен реално. До средата на м.ноември, купувачът по процесния договор е следвало да разполага с нужните му количества царевица, за да може той съответно вече в качеството на продавач, да изпълни своите задължения за доставката към други контрагенти. През този период, проявявайки грижата на добрия стопанин и целейки за ограничи до минимум вредите си, ищецът е следвало да закупи заместващата договора престация. За периода 01.11.2021 г. – 23.11.2021 г., видно от заключението на ССЧЕ, „Карима“ ЕООД е закупило – 5 016.74 МТ царевица – реколта 2021 г., при средна цена 452.20 лв./т., т.е. вместо 200 тона по 330 лв/тон, ищецът е закупил заместващите 200 т. при средна цена за периода 452.20 лв/тон. Претърпяната от него вреда под формата на загуба в резултат от разликата в цените на царевичата възлиза на 24 440 лв. /90 440 лв. – 66 000лв/. След приспадане на дължимта по договора неустойка от получената неустойка от 19 800 лв., исковата претенция се явява основателна до сумата от 4640 лв. В този й размер същата следва да бъде уважена, ведно със законната лихва от завеждане на исковата молба до окончателно изплащане на задължението.

Ето защо, решението в частта, с която искът с правно основание чл.323 от ТЗ вр. чл.82 от ЗЗД е отхвърлен за сумата от 4640 лева, ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на предявяване на иска – 22.12.2021 г. до окончателното й изплащане, следва да се отмени, като вместо него се постанови друго, с което искът се уважи до размера от 4640 лева.

В останалите обжалвани части, решението следва да се потвърди.

С оглед изхода на делото, ответникът следва да заплати на ищеца сумата 4435 лева, представляваща направените от него разноски за двете инстанции, съобразно уважената част от исковите, на осн. чл.78, ал.1 от ГПК, а ищецът следва да заплати на ответника, сумата от 2113 лева, представляваща направените от него разноски за защита във въззивното производство, съобразно отхвърлената част на жалбите, на осн. чл.78, ал.3 от ГПК.

Воден от горното, Варненският апелативен съд

РЕШИ:

ОТМЕНЯ решение №114/02.12.2022 г. по т.д.209/2021 г. по описа на ОС - Добрич, в частта с която са отхвърлени предявените от „КАРИМА“ ЕООД, със седалище гр. Добрич и адрес на управление ул.„Одрин“ № 4, ЕИК 124618276 срещу ТПК „ЕДИНСТВО“, със седалище с.Тянево, област Добрич, искове с правно основание чл.92 от ЗЗД, за разликата над 6 600 лв. до 19 800 лв., претендирана като неустойка по чл.7.2 от договор за покупко-продажба на царевица от 16.04.2021 г., ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на предявяване на иска – 22.12.2021 г. до окончателното й изплащане и с правно основание чл.323 от ТЗ вр. чл.82 от ЗЗД за заплащане на сумата от 4640 лв., претендирана като обезщетение за претърпяна загуба, представляваща разлика в цената между

договорената с ответника по договор за покупко-продажба на царевица от 16.04.2021 г. и тази, платена от ищеца за заместващи количества, ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на предявяване на иска – 22.12.2021 г. до окончателното ѝ изплащане, като вместо него постановява:

ОСЪЖДА ТПК „ЕДИНСТВО“, ЕИК 834024350, със седалище с.Тянево, област Добрич **ДА ЗАПЛАТИ** на „КАРИМА“ ЕООД, със седалище гр. Добрич и адрес на управление ул.„Одрин“ № 4, ЕИК 124618276, сумата от **13 200 (тринадесет хиляди и двеста) лева**, представляваща останалата част от неустойка по чл.7.2 от договор за покупко-продажба на царевица от 16.04.2021 г., на осн. чл.92, ал.1 от ЗЗД, ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на предявяване на иска – 22.12.2021 г. до окончателното ѝ изплащане, сумата от **4640 (четири хиляди шестстотин и четиридесет) лева**, обезщетение за претърпяна загуба, представляваща разлика в цената между договорената с ответника по договор за покупко-продажба на царевица от 16.04.2021 г. и тази, платена от ищеца за заместващи количества, на основание чл.323 от ТЗ вр. чл.82 от ЗЗД, ведно със законната лихва върху главницата, считано от датата на предявяване на иска – 22.12.2021 г. до окончателното ѝ изплащане, както и сумата от **4435 (четири хиляди четиристотин тридесет и пет) лева**, представляваща направените разноси за двете инстанции, съобразно уважената част от исковете, на осн. чл.78, ал.1 от ГПК.

ПОТВЪРЖДАВА решение №114/02.12.2022 г. по т.д.209/2021 г. по описа на ОС – Добрич, в останалите обжалвани части.

ОСЪЖДА „КАРИМА“ ЕООД, със седалище гр. Добрич и адрес на управление ул. „Одрин“ №4, ЕИК 124618276 **ДА ЗАПЛАТИ** на ТПК „ЕДИНСТВО“, ЕИК 834024350, със седалище с.Тянево, област Добрич, сумата от **2113 (две хиляди сто и тринадесет) лева**, представляваща направените разноси за адвокатско възнаграждение, съобразно отхвърлената част на жалбите, на осн. чл.78, ал.3 от ГПК.

РЕШЕНИЕТО може да се обжалва пред ВКС на РБ в едномесечен срок от връчването му при условията на чл.280, ал.1 от ГПК .

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____